

rašytojas Dantė, kuris savo „Dieviškojoje komedijoje“ į vieno veikėjo lūpas įterpė net ištisą provansališką strofą. Tačiau XVI a. provansalų kalba buvo išstumta iš viešojo gyvenimo prancūzų kalbos ir į ją imta žiūrėti kaip į prasčiokų tarmę, ji pasidarė „neprestižiška“, nors ja ir dabar, kaip teigiama, tebešneka apie 10 mln. žmonių. Šiuo metu provansalų kalbą bandoma sugražinti į visas vartojimo sferas – nepalikti vien buitinio lygmens, „šeimos“ kalba.

* * *

Taigi matėme labai daug. Įspūdžių – begalė, ir būtų galima pasakoti ir pasakoti: tai ir kriekliukai nuo Šato kalvos, alyvmedžių sodų apsupti vienuolynai, iš Pietų Amerikos prieš daugiau nei du šimtmečius atvežtos ir pakelėse tarpstančios agavos, svaiginamai margos, neįprastos vietinės gėlės, jų dvelksmas, iš vietinių krautuvėlių ir kavinukių sklindantys kvapai, siauručiukių gatvių senamiesčio labirintai, paukščių klegesys, egzotiški žmonės, savita kultūra, Viduržemio jūra, krantas...

Dabar man tai lyg *de ja vu*: matyta – nematyta, būta – nebūta?.. Tik viena žinau: kaip dainuojama vienoje romantiškoje Joe Dassino dainoje apie Paryžių, ir čia, Nicoje, „*Viskas atrodė kitaip...*“

* * *

Dėkojame farmacijos kompanijoms „Eli Lilly“ ir „Sanofi Aventis“, suteikusioms finansinę paramą ir padengusioms dalį mūsų dalyvavimo konferencijoje Nicoje išlaidų.

Klubo nariai:

D.Survilaitė, M.Nemanytė ir E.Mažonas

Estijos patirtis ir patirtis Estijoje

Aušra Mikulskienė
Ryšių su visuomene ir lėšų paieškos konsultantė

Vasaros pradžioje Taline vyko GAMIAN-Europe regioninis seminaras „Psichikos sutrikimų patyrusių asmenų teisių gynimas ir skatinimas“ (*Promoting and Protecting the Rights of the People with Mental Disorders*), į kurį buvo pakviesti ir Klubo „13 ir Ko“ nariai. Seminarą organizavo mūsų sena bičiulė Urve Randmaa, Estijos Psichikos sveikatos asociacijos vadovė ir GAMIAN-Europe valdybos narė. Seminaras buvo skirtas abiejų paminėtų organizacijų dešimties metų sukakčiai paminėti.

Kadangi visi aktyvistai buvo iškeliavę į Nicoje vykusią konferenciją, į šį seminarą vykau aš. Man tai buvo pirmasis renginys, taip glaudžiai susijęs su įdomia ir Klubui bei jo nariams itin aktualia tema – psichikos pacientų teisėmis. Visi seminarai ar konferencijos, kuriuose iki šiol esu dalyvavusi, gvildeno daug platesnes nevyriausybių organizacijų problemas, kurios mums kol kas dar nėra tokios įdomios.

Talinas: koks jis ir ko mes galėtume pasimokyti iš kaimynų

Į Taliną išvykau rytiniu „verslo“ reisui – septintą rytą. Vos išsisklaidžius ankstyviausiems užsakomųjų reisų į atostogų šalis keleiviams, oro uosto išvykimo salę įprastai užpildo darbo reikalais keliaujantys į Briuselį, Varšuvą, Taliną, Stokholmą ir kitas Europos sostines. Visi pasitempę, vilkintys dalykiniais kostiumėliais, su *laptopu* vienoje rankoje ir mini *samsonite* lagaminėliu – kitoje. Aš buvau tarp jų. Su kostiumėliu, *laptopu* ir sesers paskolintu verslo *samsonaitu*. Talino viešbutyje, esančiame visai šalia jūros ir dainų švenčių estrados (tokios pačios, kokią mes turime Vilniaus Vingio parke), apsigyvenau jau prieš pusę dešimtos – dešimtą valandą ryto laisvai galėčiau dalyvauti verslo susitikime.

Kadangi iki vakaro, kuomet turėjo prasidėti seminaro dalyvių susitikimo vakarėlis – *welcome party*, buvo visa diena, turėjau puikią progą pasivaikščioti po daugiau nei dešimt metų nelankyto miesto senamiestį. Tiesa, vos išėdusi į oro uosto taksį (beje, nuplėšusį už kelionę bene triskart daugiau nei normali to maršruto kaina, bet apie tai vėliau), pastebėjau labai daug *savų* prekių ženklų. Vaikščiodama po Talino senamiestį tuo netrukau įsitikinti dar labiau: pinigų išsiėmiau *SEB*’o ir *Sampo* bankomatuose (papildomai nesumokėjusi už tai nė cento), kavos išgėriau *Double Coffee* kavinėje, *Seppala* parduotuvėje įsigijau megztuką (buvo šaltoka) – ten ir kainos surašytais litais, latais bei kronomis, *Maximoje* nusipirkau *Žemaitijos sūrio* plėšomų sūrio dešrelių bei *Švyturio* alaus... Galėčiau jaustis kaip namuose.

Važiudama į Taliną, iš pažįstamų pasakojimų bei žiniasklaidos turėjau susidariusi nuomonę, kad tai – tvarkingas nedidelis modernus miestas, turintis išpuoselėtą senamiestį ir gausybę skandinavų turistų. Viskas pasitvirtino: švaru, jauku, daug skandinavų. Vilniečiai neturėtų ten jaustis nesavi – miestai labai panašūs, ir ne tik dėl mano minėtų prekių ženklų.

Visgi kai kurie išskirtiniai dalykai krito į akį. Nustebau, pamačiusi, kaip puikiai Talino valdžia ir verslininkai išnaudoja Talino sąsajas su viduramžiais. Kadangi šiame mieste yra bene geriausiai iš visų Rytų Europos miestų išlikę viduramžių statiniai (jokie karai nei gaisrai jo, priešingai nei Vilniaus, nesunaikino),

kiekvienas senamiesčio kampelis apie tai užsimena. Viduramžių parduotuvėlės ir kavinukės, puikiai atspindinčios tuometinę *dvasią*, tų laikų atributikos gausios suvenyrų parduotuvės, amatininkų dirbtuvės, ekskursijos po viduramžių Taliną, galimybė pažiūrėti čia pat vykstančias riterių kautynes, nusifotografuoti šalia vienuolių tamplierių ir net pašaudyti iš lanko... Turistai mielai leidžia savo eurus ir dolerius, kad bent akimirka galėtų pasijusti viduramžių miesto gyventojais. Iškart susimąščiau apie Vilnių, kodėl mes negalėtume suteikti panašaus *malonumo* mūsų turistams?...

Rusų tautybės žmonės. Niekada nebuvau homofobė, domėjausi įvairiomis kultūromis ir kalbomis. Kalbu rusiškai ir nieko neturiu prieš šią tautą. Bet ši Talino bendruomenė visgi privertė skirti jai sakinį. Senokai nesu buvusi Rusijoje, Baltarusijoje ar Ukrainoje, bet laikraščiuose kartais paskaitau apie tenykštį klientų aptarnavimą, kuris, švelniai tariant, nėra malonus. Taigi Taline pasijutau būtent taip, kaip rašo apie Minską, Krymą ar Peterburgą. Dauguma mano sutikto aptarnaujančio (ne turistus) personalo kalbėjo tik rusiškai, taip garsiai ir tokiu grėsmingu tonu, kad geriausiai pasijausdavau tiesiog apsimitusi nesuprantanti. Tramvajuje vairuotojo paprašiusi bilieto ir paklaususi ne tik kainos, bet ir kur man jį pasižymėti, išgirdau tiek ir visko, kiek ir ko seniai nebuvau girdėjusi. Teliko tik padėkoti angliškai (aš gi *nesuprantu* rusiškai) ir įnikti į žurnalą apie Taliną anglų kalba, o keleiviai dar ilgokai ir užjaučiančiai mane stebėjo. Tas pats buvo ir prekybos centruose, kavinukėse (vienoje padavėja taip ir nepriėjo, kad ir kiek bandžiau ją prisikviesti – tik vėliau kiti klientai paaiškino, kad ten reikia pačiam užsisakyti prie baro), visur. Gal ilgiau paviešėjusi Estijos sostinėje ir apsiprasčiau, bet įvertinau mūsų lietuvių aptarnavimo kultūrą. Ir arbatpinigių nuo šiol daugiau jiems palieku...

Renovuoti seni daugiabučiai. Kiek teko važiuoti pro *senus naujus* gyvenamuosius rajonus, apie 80 procentų jų namų buvo renovuoti. Taip, kaip prieš kelerius metus buvo renovotas mūsų garsusis daugiabutis Žirmūnuose. Anot estų, jie tai daro už bendrijų, t.y. savo, pinigų. Jokia valdžia čia nesikiša, na, nebent suteikia galimybių geresnėmis sąlygomis gauti paskolas.

Ir, žinoma, *interneto ryšys* Taline... Supratau, kad neveltui Estija laikoma interneto šalimi ir daugelio virtualių išradimų tėvyne. Po Bratislavos, kurioje buvau prieš kelis mėnesius ir kurioje bevielio interneto nė su žiburiu nerasi, ilgai dvejojau, ar verta imti į Taliną kompiuterį. Atidžiai išstudijavusi viešbučio paslaugas ir radusi ten prisijungimo prie interneto galimybę, visgi *laptopą* pasiėmiau – Vilniuje likę nebaigti darbai privertė įsidėti papildomo svorio į kelioninį bagažą. Ir ką gi – nenusivyliau. Dar daugiau – gerokai nustebau pamačiusi, kad praktiškai visas Talinas yra bevielio nemokamo interneto zonoje! Ne tik Bratislavai, bet ir Vilniui yra ko pasimokyti.

Žmonės. Seni bičiuliai ir nauji kolegos

Nors oras birželio pradžioje Taline ir nebuvo labai šiltas (jau minėjau, kad teko įsigyti megztuką: Vilniaus dvidešimt kelis laipsnius pakeitė žvarbus estiškas jūrinis vėjas ir net sniegas, kurį stebėjome poros šimtų metrų aukštyje, kai lankėmės televizijos bokšte), priėmimo sulaukėme itin šildančio. Seminaro dalyvių nebuvo daug – kartu su pranešėjais mūsų buvo vos penkiolika, todėl bendravome labai betarpiškai ir draugiškai. Dalyvavo Klubui puikiai iš ankstesnių renginių pažįstami GAMIAN-Europe prezidentė maltietė Dolores Gauci, teisininkas belgas Paul Arteel, šios organizacijos valdybos nariai Yoram Cohen iš Izraelio bei Erik Gagneur iš Suomijos, o taip pat Estijos Põlva miestelio pacientų savipagalbos grupės vadovė Katrin Kriis – visi jie, nors manęs asmeniškai ir nepažinojo, bendravo su manimi kaip su sava ir perdavė Klubui nariams kuo šilčiausius ir nuoširdžiausius linkėjimus. Po kelerių metų sugrįžęs į Taliną labai džiūgavo Yoram – vykstant į ekskursijas vis rodė, kur gyvenęs, kur vykusios konferencija, ką buvo aplankęs. Jam taip patiko šis šiaurės Europos miestas, kad bilietą namo turėjo išsipirkęs tik po geros savaitės pasibaigus seminarui. P. Gauci prisiminė savo vizitą į Lietuvą – jame ji lankėsi šaltą žiemą, todėl išpūdziai iš mūsų šalies jos atmintyje išsirėžė itin ryškiai. Kiti seminaro dalyviai – įvairių estų organizacijų atstovai, tarp jų – ir AIDS centro vadovė Irina Moroz, ir Talino savivaldybės sveikatos departamento atstovė Malle Ojamaa (beje, irgi prieš porą metų lankiusis Vilniuje, tiesa, iš mūsų miesto parsivežusi ne itin šiltus prisiminimus dėl kolegų iš savivaldybės nenorėjimo pasidalinti patirtimi), ir, ką buvo ypač miela matyti – farmacinės kompanijos „Eli Lilly“ ryšių su pacientų organizacijomis vadovė Baltijos šalims Chris Ellermāa. Šios jaunos moters dalyvavimas ne tik seminare, bet ir vakarėliuose prieš jį bei po jo parodė, kokį rimtą požiūrį į nevyriausybinę organizaciją turi Estijos verslo sektorius. Iš kalbų supratau, kad tai ne pirmas ir, toli gražu, ne paskutinis kartas, kai p.Chris dalyvauja Urvės rengiamuose seminaruose ir susitinka su pacientais.

Seminaras: pacientų teisių gynimo naujienos bei Estijos pavyzdžiai

Seminaras vyko tame pačiame – Oru – viešbutyje. Kadangi jis tetruko pusantros dienos, reikėjo ne tik išklausti pranešimus, sudalyvauti diskusijose, bet ir aplankyti kelias mieste įsikūrusias pacientų organizacijas, darbotvarkė buvo įtempta. Vos susirinkę ir prisistatę, išklausėme dviejų įdomių pranešimų. Ponas Arteel perskaitė pagrindinį seminaro pranešimą, kuriuo papasakojo apie psichikos pacientų teisių gynimo bei skatinimo teorinius aspektus bei pateikė keletą įdomių skaičių. Anot p.Arteel'io, kol nėra

- tinkamos juridinės bazės,

- aiškios informacijos,
- galimybės dalyvauti teisiniuose procesuose (pvz., paduoti į teismą teisių pažeidėjus),
- organizuotos pacientų veiklos bei
- efektyvaus atstovavimo,

apie visavertį teisių gynimą kalbėti būtų sunku. Tarp svarbiausių pacientų teisių, kurios reikalauja daugiausiai dėmesio, pranešėjas paminėjo: 1) galimybę laisvai rinktis, 2) galimybę gauti informaciją, 3) sutikimą gydytis tik esant visiškam paciento informuotumui, 4) privatumą, 5) galimybę skųstis. Psichikos pacientams yra dar du svarbūs su jų teisių pažeidimu susiję dalykai – priverstinis talpinimas į gydymo įstaigą bei priverstinis gydymas. P.Arteel pateikė „senujų“ Europos Sąjungos šalių narių duomenis, kurie labai įdomiai iliustravo esminę pranešimo žinutę – pacientų teisių atstovavimas nėra vien juridinis dalykas. Jo pateikti skaičiai ir pavyzdžiai aiškiai parodė, kad net galias žmogaus teisių puoselėjimo tradicijas turinčios šalys neturi pacientų teises ginančių įstatymų, o turinčiose tokius įstatymus šalyse trūksta kvalifikuoto personalo, organizuotų pacientų judėjimų ir kitų labai svarbių aspektų.

Vėliau kalbėjusi Talino savivaldybės atstovė p. Ojamaa trumpai papasakojo, kokį dėmesį miesto valdžia skiria psichikos negalę turintiems asmenims. Tikslių skaičių neįsidėmėjau (visos skaidrės buvo estų kalba), tačiau supratau viena – Estijos nacionalinė ir vietos valdžia, palyginus su mūsų šalimi, šiai sričiai skiria gerokai daugiau dėmesio ir finansų. Estijoje, kaip pastebėjau (nesu šios srities profesionalė, todėl galiu klysti) yra daugiau galimybių psichikos pacientams reabilituoti bei save realizuoti. Stipriai išvystyta savipagalbos grupių veikla (kelios jų vadovės buvo ir tarp mūsų seminaro dalyvių), kuri itin reikšminga regionuose, neturinčiuose tinkamos valstybinės pagalbos, trūksta gydytojų ar pan., gausu reabilitacijos ar bendruomenės globos komandų, kurias sudaro profesionalai (įvairių sričių gydytojai, seselės – pirmoje ir socialiniai darbuotojai – antroje), klubo namai (taip vadinami *klabhausai*, angl. *Clubhouse*, vieną jų vėliau aplankėme), dienos centrai, taip pat Taline yra sukurta ir laikinojo apgyvendinimo galimybė. Visas šias priemones iš dalies ar visiškai finansuoja Talino savivaldybė.

Po kavos pertraukėlės išklausėme p.Dolores Gauci iš Maltos pranešimą. Ši ponija yra ne tik GAMIAN-Europe prezidentė, bet ir Maltos Ričmondo fondo vadovė. Apie šio Fondo veiklą pacientų teisių gynimo srityje p.Gauci daugiausia ir pasakojo – buvo aišku, kad darbas šioje organizacijoje, ne GAMIAN'e, poniją Dolores labiausiai įkvepia ir jam ji įdeda didžiausias savo pastangas. Belineka tik pasidžiaugti už Maltos pacientus. Gal kada nors ir mes turėsime tokį paslaugų psichikos pacientams bei atstovavimo jiems lygį.

Po pietų dalyvavome ekskursijoje į Talino AIDS

centrą, kuris yra viena iš daugelio Estijos organizacijų, besirūpinančių šios ligos paliestais žmonėmis. Mūsų lankytas Centras specializuojasi jaunų moterų reabilitavimu. Pasidairėme po gražias patalpas, pasidžiaugiau nuotrauka iš jų personalo ekskursijos po Trakų pilį, pabendrauvome su Centro darbuotojais ir grįžome atgal į viešbutį. Nė vienos jų globojamos moters Centre nesutikome – galioja griežtos konfidencialumo taisyklės, todėl mūsų atvykimo bei buvimo Centre laikas buvo griežtai suderintas.

Vakare vykome į Talino televizijos bokštą, pro kurio langus pasigrožėjome naujaisiais ir renovuotais Estijos sostinės rajonais, įlanka, kartu su ežeru supančia bene visą miestą, staiga pradėjusiomis kristi sniegėmis, pavakarieniavome (ten restoranas panašus į mūsiškį, tačiau nesisuka – tenka pačiam savomis kojomis viską apeiti), paragavome *Vanna Tallinn*, kurio labai išsiilgusi buvo ponija Dolores, akies krašteliu stebėjome mano jau anksčiau minėtos bendruomenės atstovų vestuvių vakarienę (džiugu, kad muštynių nebuvo, bet degtinės butelių kiekis savo vistiek padarė – iš devynių puotaujančių suaugusių pabaigoje trys gulėjo ant stalo, o vienas – po juo). Į viešbutį grįžome labai nesusivėlinę – apie pusę dešimtos.

Kitą rytą seminarą pradėjo p. Chris Ellermaa, pristatydama pranešimą „Socialiai atsakinga kompanija. Pacientų paramos programos“. Man šis pranešimas buvo pats įdomiausias, nes domiuosi verslo įmonių socialine atsakomybe, be to, jis paskatino pagalvoti apie Klubą ir „Eli Lilly“ galimą bendradarbiavimą ateityje. Buvo labai gražu klausytis pasakojimo apie šios kompanijos istoriją, kuri visuomet buvo siejama su socialine atsakomybe, pamatyti socialinius projektus, kuriuos „Eli Lilly“ ne tik remia, bet ir pati vykdo. O smagiausia buvo stebėti ir bendrauti su pačia Chris – jei ne ši asmenybė, manau, dauguma projektų net nebūtų pradėti. Poniai Chris linkiu sėkmės ir ateityje, o Klubui – pasinaudoti šiuo kontaktu ir, esant progai, pakviesti kolegę apsilankyti pas mus (minėjau, kad ji yra vieno iš departamentų vadovė visam Baltijos šalių regionui), todėl Lietuvoje turbūt kartais apsilanko.

Vėliau išklausėme dar vieno pranešimo, kurį skaitė Suomijos pacientų organizacijos atstovė apie psichikos pacientų teisių situaciją jų šalyje ir sudalyvavome baigiamojoje diskusijoje. Visi labai džiaugėmės šiuo seminaru, jo organizacija, temomis, pranešimais. Viskas buvo labai įdomu ir naudinga. Po diskusijos dalis seminaro dalyvių atsisveikino, o mes, užsieniečiai, išvykome į paskutinįją ekskursiją – pasidairyti po jau minėtą *klabhausą*. Haabersti *Club House* įsikūręs viename miegamųjų Talino rajonų. Savivaldybė jam skyrė apie dviejų šimtų kvadratinių metrų ploto patalpas, kuriose dienas leidžia per 80 pacientų iš viso miesto bei apylinkės. Lankytojai čia užsiima įvairia veikla, kurią

reglamentuoja griežtos taisyklės. Nenoriu plėstis apie pačią *klabhausu* filosofiją, gal tai – kitų žurnalo numerių tema, tačiau turiu pasakyti, kad visus *klabhausus* vienija griežtų taisyklių sistema: lankymosi valandos, lankytojų registracija, mėnesio, savaitės, dienos veiklos planavimas, darbo, poilsio, maitinimosi, sporto bei kitų erdvių atskyrimas ir pan. Todėl, iš pirmo žvilgsnio, ten nėra labai jauku – sterili aplinka, tvarkaraščiais nukabinėtos sienos, pagal planą nustatyta veikla užsiimantys pacientai... Bet truputėlį pabendrausi ir su darbuotojais, ir su pačiais pacientais, supratau, kad tai buvo tik klaidinantis pirmas išpūdis. Griežta tvarka ir planavimas tik padeda *klabhauso* lankytojams geriau susiorientuoti aplinkoje ir laike, efektyviausiai išnaudoti savo ten leidžiamas valandas. Pacientai patys dalyvauja ruošiant maistą, organizuoja penktadienio vakarėlius, rašo dienoraščius, parduoda savo pagamintus dirbinius. Vienas *klabhauso* darbuotojas užsiima darbo paieška pacientams – tai irgi specifinė šios įstaigos veiklos sritis. Ant sienos kabančioje suvestinėje perskaičiau, kad ir mūsiškė *VP Market* yra įdarbinusi kelis šio *klabhauso* lankytojus. Beliko tik paminėti, kad visas šio *klabhauso* išlaidas dengia Talino savivaldybė bei Sveikatos apsaugos ministerija. Mano klausimo apie tai, ką jie veiktų, jei vieną dieną valdžia nuspręstų nebeskirti jiems finansavimo, direktorė p. Margit Laurson nesuprato. Estijoje taip nebūna?...

Grįžusi iš viešbučio nebeužtrukau susikrauti savo lagaminėlio ir iškart išsikviečiau taksi. Anksčiau jau paminėjau, kad vykdama iš oro uosto, mokėjau trigubą kainą – visi kalbėjo apie 100 – 120 Estijos kronų sąskaitą, o man teko sumokėti 350EEK! Viešbučio darbuotojai perspėjo, kad reikia saugotis *privačių* taksi vairuotojų (kuo jie skiriasi nuo *ne privačių*?) ir užtikrino, kad į oro uostą nuvykti man kainuos gerokai pigiau. Taip ir buvo – atgalinė kelionė kainavo tik 105 kronas. „Verslo“ reisu, jau nebevilkinti kostiumėlio, bet su *laptopu* ir *samsonaitu* grįžau į vakarėjantį, bet dar vis šiltą ir saulėtą Vilnių.

* * *

Gaila, kad kelionėje neturėjau fotoaparato – manasis buvo ką tik sugedęs, o Klubo – *iškomandiruotas* į Ničą. Kaip tyčia, nė vienas seminaro dalyvis jo taip pat neturėjo, todėl šįkart nuotraukų neturiu. Bet ne tai svarbiausia. Kruopščiai ir atsakingai suorganizuotas seminaras ir taip išliks mano atmintyje. Ačiū Urvei, kurios asmeninių pastangų dėka pavyko tiek daug sužinoti ir pasisemti neįkainojamos patirties.

Europos Sąjungos renginyje prieš diskriminaciją

Seminaras Triere

Zina Samsanavičiūtė

Tęsiasi Europos Lygių galimybių visiems metų renginiai. Birželio 18-19 dienomis Klubo pirmininkė Danguolė Survilaitė ir aš dalyvavome tarptautiniame seminare „**Įveikti diskriminaciją praktikoje**“. Šis seminaras vyko Triere – Vokietijos pietvakarių mieste netoli Liuksemburgo. Savaiame suprantamas klausimas – ko taip toli beldėmės?... Triere yra įsikūrusi ir jau 15 metų veikia Europos Bendrijos remiama Europos teisės akademija (ERA), čia turinti šiuolaikinį mokymo centrą. ERA organizuoja mokymus apie įvairius Europos Bendrijos įstatymus. Šią vasarą ERA vykdė Europos Komisijos inicijuotą daugybę seminarų kovoje su diskriminacija. Mes ir dalyvavome kaip praktikuojantys šią sritį. Dar numatomi atskiri seminarai valstybinių institucijų atstovams – prokurorams ir teisėjams. Iš Lietuvos dalyvavo dar dvių organizacijų atstovai: iš Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Lina Mališauskaitė ir Tadas Tumėnas – iš Tautinių mažumų ir išeivijos departamento.

Vokietijoje buvau antrą kartą. Pirmą kartą teko būti 2000 m. Rendsburge, Europos klubų namų konferencijoje. Tai visiškai priešingoje pusėje – Vokietijos šiaurėje. Kaip ir Rendsburge, Triere išsisklaidė mitas apie vokiečių drausmingumą, punctualumą. Atskridome į Frankfurtą 17 val., vėluodamos geru pusvalandžiu. Toliau, kaip rašė organizatoriai, turėjo važiuoti mikroautobusai į Trierą. Pasirodė, tokių visai nesama. Važiavome traukiniais persėsdamos du kartus, ir kiekvieną kartą dėl traukinio vėlavimo nespėdavome įlipti į kitą, turėdavome laukti vėlesnio, bet ir šis vėluodavo. Taip su lagaminais belakstydamos iš vieno traukinio kelio į kitą gerokai privargome, bet mane daugiau erzino ne nuovargis, o šitoks visiškas traukinių tvarkaraščio nesilaikymas. O kai antros klasės vagone pamačiau girtaujančių ir jau gerokai „išilusių“ jaunų apsileidusių vyriškių grupę, apėmė ir baimė, kadangi be jų vagone buvome tik mes su daktare ir dar keletas keleivių. Na, bet kelionės vaizdai atlygo šiuos nepatogumus. Traukinys važiavo kalvota Reino pakrante, nubarstyta pilių, vynuogienų. Traukinys kirtu ne vieną tunelį. Jau visai sutemus, apie 10 val. vakaro, pasiekėme ištaigingą, keturių žvaigždučių „Mercure“ tinklo viešbutį „Porta Nigra“, esantį pačiame miesto centre. Visi planai, kad atvažiuosime pavakaryje ir dar spėsime apžiūrėti miestą, neišsipildė. Apskaičiavome, jog kelionė iš Frankfurto truko 5 val. Na, bet gražūs apartamentai taisė nuotaiką.